

SZINHÁZI ESTÉK

244

KÉT ÚR SZOLGÁJA

A Nemzeti Színház új Goldoni-előadása

Goldoni a humanizmus, a felvilágosodás, a kezdődő polgári színművészet egyik legkiválóbbja. Túllépve, s egyúttal továbbfejlesztve a commedia dell'arte (színpadrögtönző) látványos népi művészetét, Goldoni már emberábrázolásra, jellemvígátlék alkotására, a valóság hiteles visszautkrözésére, az emberi szív elemzésére, a természet, a világ vizsgálatára, s realista színjátszásra törekedett. Csak örülni lehet annak, hogy a tizenharmadik század e kitűnő olasz komédiaírója nálunk egyre népszerűbbé válik, színházaink egymás után adták elő színjátékait. A *haszúg* és *Mirandolina* után, most sor került a *Két úr szolgája* felújítására is.

A *Két úr szolgája* Goldoni első komédiái közül való, a szerző még ragaszkodott a commedia dell'arte nem egy konvencionális szabályához az előírt szereplők száma, az egyes hagyományos típusok és motívumok tekintetében, de a vídám játék csapongó, túláradó kedvében, dinamikus erejében, kiváló emberábrázolásában, népi figuráiban, elsősorban a főhős Truffaldino alakjában már a zseniális író egyéni művészete érezhető.

Még Corneille minden bizonnyal tragédiát írt volna ebből a színjáték mögött lejtésződött véres történetből: Florindó karpárkjában halálra sebzi menyasszonya, Beatrice bátyját és utána elmenekül Torinóból Velencébe, Beatrice pedig férfiruhában, legyilkolt bátyja nevét használva keresi vőlegényét, Floridót. Corneille ebből minden bizonnyal olyan tragédiát írt volna, melyben a becsületbeli kötelesség, az erkölcsi kötöttség győz a szerelem felett. Goldoninál Beatricének eszébe sem jut vérbosszút állni, nem a bosszúszomj, hanem a szerelem hajtja, hogy megtalálja a vőlegényét, akit nem megölni akar, hanem feleségül menni hozzá. Goldoni ezt a tragikai elemet melleslegesen kezeli, a hangsúly a férfinak öltözött Beatrice mulatságos kalandjain van, Pantalone, a jámbor polgár csúfos felsüléseinek és komédiája hőse már elsősorban nem nemes hölgy, úr, vagy polgár, hanem Truffaldino, a két úr szolgája. Truffaldino az első valódi, kiteljesedett goldoni típusok közé tartozik. Truffaldino élelmességében, ravaszágában, ahogy túljár gazdái eszén Scapin utódja és Figaró elődje az irodalomban.

A Nemzeti Színháznak látható törekvése volt a színművet eredeti hangvételében, a commedia dell'arte játékos modorában felújítani. Ezt a célt szolgálta *Varga Mátyás* könnyed stílusú, levegős díszlete, *Nagyajtay Teréz* korhű kosztümjei, *Dávid Gyula* játékos zenéje. *Révay József* színvonalas fordítása, s ezt a célt szolgálta *Major Tamás* színes, ötletes rendezése is. Az előadás elérte a célját, felidézte a tizenharmadik századbéli Velence atmoszféráját, hitelesen varázsolta eléink az idő, hely, pillanat tarka forgatagát. Az együttes egybehangolt, villódzó stílusa, a színészek frappáns rögtönzései, túlzó gesztusai, hangsúlyozásai mind-mind alkalmasak voltak arra, hogy megteremtsek a korhű, régies commedia dell'arte előadás illúzióját. Amit hibáztatni lehet a rendezésben, az a bőséges hibája, a színpadon ötletek túlszűfélése, néhol ismétlése, amely nemegyszer már felesleges, s a reális játék, lélektani helyzetek rovására megy. Ilyen Truffaldino egy-egy akrobatikus jelenete, ahol mint zsonglór mutatkozik be, tányérokat hajgál, Szent Rókus szobrának szüntelen szereplése, s ilyenek a függöny előtt néhol erőszakoltnak ható táncszámok is, vagy a színpadi zenészek olykor szükségtelen szerepeltetése. Az előadás egy-egy aktualizáló motívumára sem volt szükség.

Suka Sándor már nem egy szerepében bizonyította be, hogy jó színész, felfedezése ez alkalommal tehát késői és felesleges volna, de mint Truffaldino szertelen jókedvével, vérbő komédiázásá-

val, akrobatikus ügyességével, gazdag, mély emberábrázolásával művészi pályafutása kiemelkedő állomásához érkezett el.

Mányai Lajos, *Maklár János* egy-egy sikeres karakterfigurát adnak Pantalone és Lombardi doktor szerepében, *Soós Edit* kedves, bájos, mint Beatrice, csak nem eléggé dinamikus, erőteljes a játéka. *Buss Gyula* Florindója a fiatal színész eddigi legjobb alakítása. (A szerepet újabban *Szirtes Adám* játssza, igen szép sikerrel.) *Csernus Mariann*, *Sándor*

Géza rokonszenvesek, mint fiatal szerelmesek, csak művészi munkájuk kissé vértelen, sápadt. *Horváth János*, *Horváth József* jól oldja meg epizód feladatát. *Zolnay Zsuzsa* nem eléggé könnyed s vigjátéki, mint *Smeraldina*.

A Nemzeti Színház Goldoni-előadása kellemes, élvezetes, szórakoztató, még a féktelen, túláradó jókedvéből származó említett kisebb hibákat is szívesen elnézi mindenki a pompás mulatság kedvéért.

Kemény György

MESÉBE ILLIK

A Petőfi Színház bemutatója

Az úgynevezett könnyű műfaj termékének minősíti egyik kritikuskunk ezt a cseh-szlovák színdarabot azért, mert benne „minden megtalálható: bőségesen áradó humor, bátor gúnyolódás napjaink fonákosságain, szerelmi probléma, »gyerekszáj«, televíziós rejtély, divatbemutató és a Petőfi Színház előadásában még a muzsika is...” Igaz, e műfaj javatéréséhez számítja a tartalom és mondanivaló miatt, de — mint írja — „amikor a tanulság jön, kicsit mesterkéltnak lesz a szerző hangja s a magyarázatnak elméleti pedagógia-szaga van...” Nos, ebből az értékelésből egy olyan fajta vörössarokkal ellátott keresztésztrádra következtethetünk, amilyen tucat szám múlt el fölöttünk anélkül, hogy a címére is emlékeznénk. Márpedig *Vratislav Blazek* színdarabja nem ilyen. Sőt, éppen azért érdemel különös figyelmet, mert őszintén, kedvesen és hatáson mond el nagyon megszívlelendő tanulságokat a vídám hangulatba ringatott közönségnek. A szórakoztatás és a nevelés nálunk oly gyakran külön-külön megvalósítani próbált követelményeit tudja igen jó érzékkel egybekapcsolni a fiatal cseh-szlovák szerző.

A cselekmény nagy része valóban „mesébe illik”, hisz egy csodatévő apóka varázslatai és egy szerencsés ember csodásan megvalósuló kívánságai adják a történet gerincét. A sok szellemes, kedves fordulat aztán egyre inkább megérteti, hogy itt még a varázslat, a csoda, a mese is „a valóságba illik”: még nem hibátlan, de mindinkább gazdagodó életünk és főleg önmagunk igazabb megismeréséhez vezet. Péter, a fiatal prágai tisztviselő egyszerűen csak olyan helyzetbe kerül, hogy — akárcsak a mesében — három kívánsága teljesülhet. Péter tehát biztosítja magának a boldog és megelégedett életet. Amikor aztán minderről le kellene mondania azért, hogy a barátján segíthessen, nem tudja rászánni magát. Így jut el a szerző egy kitűnő ötlet eleinte szinte öncélúnak ható bontogatásától a fontos társadalmi mondanivalóig, így mutatja meg egy különben alig jellemzett vigjátéki figurában egyszerre csak nyers és kiábrándító valóságában a kispolgári önzést, a „mindig csak kapni, de sohasem adni” magatartást.

Érdekes, magvas, színpadi játék tehát *Blazek* munkája sokszor megnevetett és olykor elgondolkodtat, önvizsgálatra kényszerít. Igaz, vannak itt-ott közheyles üresjáratai és a figurák jó része a három felvonásra való gazdag egyénitetség helyett csak a vigjátéki helyzetekhez alkalmazkodó pillanatábrázolással rendelkezik, de a sok jó ötlet, a színpad alapos ismerete s főleg a célját ismerő, a világnak sok mindent mondani akaró író szenvedélye és lendülete elfelejteti ezeket a gyöngeségeket.

A színház együttese látható szeretettel készítette elő a bemutatót. A fiatal vendégrendező, *Makai Péter* elég ügyesen kihasználta a sok érdekes szituáció játéklehetőségeit. Színvonalasan, izlésesen és — amennyire lehetett — szívesen illesztette a cselekménybe *Makai* a különböző ének- és tánc-

betéteket is. *Kótzsián Katalin* írta a szellemes dalszövegeket. *Polgár Tibor* szerezte a kellemes zenét, és ha *Blazek* színdarabja a megzenésítés mankója nélkül is nagyon jól elképzelhető, egy kis jóakarattal elfogadhatjuk a színház vezetőségének ezt a külön hozzájárulását, éppen a megzenésítés szolid és izléses volta miatt. Legfeljebb az egyik főszereplő indokolatlan sztepptánc okoz zavart, s ez jól lemérhető a hatáson, amelyet kivált. A nézők nagy része ugyanis egyik pillanatról a másikra az Operettszínházban érzi magát, és újrázást követelve állítja meg, és újrázást követelve állítja meg percekig a táncsal amúgy is megbénított jelenetet. A színész — helyesen — nem ismételi, de még jobb volna, ha egyszer sem táncolna. Mint ahogy a színdarabbeli divatrevünek is csak jelzészerűen szabadna lennie, nem pedig hosszadalmas és szabályos bemutatónak.

A színészek közül *Gellért László* és *Inke László* lehet elsősorban kiemelni. *Gellért* a mesebeli Apókat játssza, a figura egész lényét előntő földöntúli játékos naivitással és ugyanakkor valami nagyon is e földre való egyszerűséggel. *Inke László* egy idegrosvos bohóziati figuráját hozza a színre, s kitűnő komikus készséggel teljesíti ezt a feladatot. De igen jó *Csákányi László* is a papa és *Petur Ilka* a mama szerepében, amíg — a darab első felében — az író erre lehetőséget ad. A feleséget játszó *Böröndy Kati*, ha az arcjátéka még kiforratlan is, jól illeszkedik az együttesbe, kiváltképp a veszekedő jelenetben. *Bánhidny László* és *Lengyel Erzsébet* ugyancsak színes, érdekes alakítást nyújtanak. *Agárdy Gábor* is jó mint főhős és elfogadható *Besztercei Pál* a jóbarát szerepében. Sikeresen szolgálta az előadást az ezúttal kis feladatot megoldó *Somogyváry Rudolf*, *Fellegi István*, *Kollár Béla*, *Vértess Lajos* és *Várady Pál* is. A szokatlan, de a célnak nagyon megfelelő és igen eredeti díszleteket *Esther Krumbachová* alkotta.

Kürti László